

Богацька Н.М., Ланова Я.О.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Анотація. У статті узагальнено методичні підходи до оцінки виробничих потужностей. Наведено теоретичні аспекти використання виробничої потужності підприємства. Охарактеризовані основні шляхи підвищення її ефективності. Проблема визначення виробничої потужності підприємства має важливе практичне значення у плануванні виробництва. Практика показує неповне використання виробничих потужностей підприємств, оскільки вони не стали розрахунковим обґрунтуванням виробничих програм випуску продукції. Тому удосконалення розрахункового апарату і планування розвитку потужностей актуально на всіх рівнях. В умовах диверсифікованого виробництва, великої кількості технологічних операцій і видів застосовуваної техніки рівномірно завантажити весь парк обладнання пропорційно часу роботи відповідно до одиничної потужності та інших технічних параметрів неможливо.

Ключові слова: виробнича потужність, підприємство, ефективність, оцінка, продукція.

Bogatska Nataliia, Lanova Yana

Vinnitsa Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics

USE OF PRODUCTION CAPACITY OF ENTERPRISE AND WAYS OF INCREASE OF HER EFFICIENCY

Summary. The article summarizes methodological approaches to the assessment of production capacity. The theoretical aspects of the production capacity utilization of the enterprise are presented. The main ways to increase its efficiency are outlined. The problem of determining the production capacity of the enterprise is of great practical importance in the planning of production. The practice shows that the production capacities of the enterprises are not fully utilized, since they did not become the design justification for production programs of production. Therefore, the improvement of the calculator and the planning of capacity development is relevant at all levels. In the conditions of diversified production, a large number of technological operations and types of equipment used, it is impossible to load the entire fleet of equipment evenly in proportion to the operating time according to the unit capacity and other technical parameters. If the production capacities of enterprise use full not enough, then it results in the increase of part of permanent charges in their lump sum, increase of unit and, as a result, reduction to the income cost. It is therefore necessary to set in the process of analysis, what changes took place in the production capacities of enterprise, as far as they are used full, and as it influences on a prime price, income, profitability, break-even volume of sales, zone of safety of enterprise and other indexes. Increasing the production capacity of the enterprise is the basist efficient management. The solution to this problem causes increase of production of products, increase of return of created production capacity, lower production costs, growth profitability of production, creation of accumulations in the enterprise for realization of investment-innovative projects and improvement of material incentives for employees. To drastically improve capacity utilization, the vast majority of businesses need stabilization as soon as possible and gradually increase the volume of production of competitive products and services. Shortage of quality new production facilities is one of the major problems of many enterprises. Build-up, upgrade and structural restructuring of production capacities of enterprises affect the efficiency of production and economic activity.

Keywords: production capacity, enterprise, efficiency, evaluation, production.

Постановка проблеми. Рівень економічної активності є одним з ключових параметрів, що забезпечують підприємству можливість формування конкурентних переваг, захоплення відповідної частки ринку, забезпечення сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Питання, пов'язані з методами оцінки виробничих потужностей та ефективності їх використання, відображені в працях відомих вітчизняних і зарубіжних учених. Серед них Р.П. Агаманчук, Д.А. Штефаніч, І.Б. Швець, Г.С. Гордієнко, Й.М. Петрович, Ю.В. Шпак, А.С. Федонін, Н.П. Коновалова, М.В. Пугачова. Проте це, як правило, підручники й посібники, в яких із теоретичних позицій розглядаються окремі питання формування виробничих потужностей та показники їх використання.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Згідно аналізу досліджень обраної теми стає зрозуміло, що проблема дефіциту якісно нових виробничих потужностей була і є однією із суттєвих проблем багатьох підприємств. Саме тому, тема виробничих потужностей потребує подальшого дослідження та покращення наявних методів підвищення її ефективності шляхом нарощування, оновлення і структурної перебудови виробничих потужностей підприємств.

Мета статті. Дослідити використання виробничої потужності підприємства та шляхи підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробнича потужність закладається на стадії проектування підприємства. Концепція промислового підприємства в значній мірі визначається

створюваним виробництвом, яке, в свою чергу, визначається наміченою до реалізації виробничої програми, що є результатом збутової діяльності підприємства відповідно до обраної моделі її поведінки в ринковому просторі [1, с. 110].

Під визначенням виробничої потужності розуміється максимально можливий випуск продукції за одиницю часу, в натуральному або вартісному вираженні, при повному використанні виробничого обладнання.

Для її розрахунку необхідно мати відомості про склад готівкового і діючого устаткування, плановому фонді робочого часу, нормах трудомісткості і продуктивності. Для визначення виробничої потужності використовуються умовно-натуральні або натуральні вимірники. Причинами зниження потужності можуть стати зміна асортименту продукції, що випускається, фізичний або моральний знос обладнання, скорочення фонду часу роботи.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що розрахунок виробничої потужності підприємств в різних галузях має свої особливості, які повинні враховуватися в кожному конкретному випадку. Для того, щоб визначити необхідну величину інвестицій для збільшення виробничої потужності, на кожному підприємстві щорічно повинен розроблятися баланс виробничої потужності. Таким чином, баланс виробничої потужності, як правило, включає в себе:

- 1) виробничу потужність на початок року (що входить);
- 2) потужність, яка вводиться;
- 3) виведена потужність;

4) виробничу потужність на кінець року;

5) середньорічну виробничу потужність підприємства.

Для організації сталої роботи підприємства і для поліпшення якості продукції, що випускається підприємство повинно мати оптимальний резерв виробничої потужності [3, с. 134–138].

Необхідно відзначити, що в практичній діяльності розрізняють проектну, нормативну (планову), вхідну, вихідну і середньорічну (фактичну) виробничі потужності підприємства.

Зауважимо, що виробнича потужність пов'язана з виробничою програмою підприємства і служить для її обґрунтування [4, с. 35].

Але в сучасних ринкових умовах управління виробничою потужністю повинно орієнтуватися на стратегічні цілі підприємства.

По-перше, динаміка виробничої потужності повинна підкорятися динаміці ринкового попиту. Нарощуючи виробничу потужність потрібно слідувати попиту на продукцію, але при цьому не перевищувати його, це дозволить підприємству забезпечити стабільне завантаження устаткування.

По-друге, розвиток виробничої потужності має забезпечуватися не тільки переозброєнням виробництва, але і впровадженням новітнього обладнання.

Розрахунок виробничої потужності є самостійним і в той же час складним завданням. Варто зазначити, що виробнича потужність багато в чому визначається асортиментом продукції, що виробляється.

Якщо відбувається зміна асортименту продукції, то змінюється трудомісткість одиниці продукції,

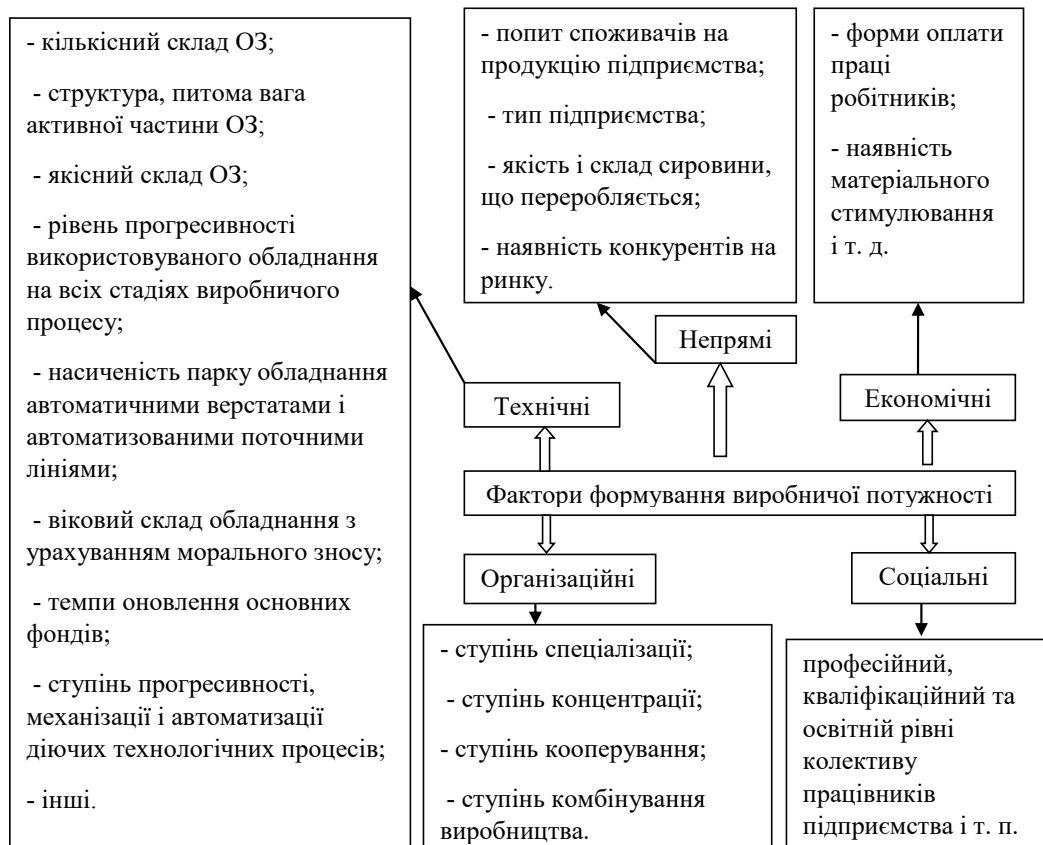

Рис. 1. Класифікація факторів впливу на величину формування виробничої потужності

Джерело: [2]

ції, отже, відбувається відхилення виробничої потужності в негативну, або позитивну сторону. Тому спочатку необхідно вирішувати питання про збалансованість асортименту продукції на підприємстві.

Слід також відзначити чимало важливий момент – мотивація персоналу. Цю функцію виконує керівник підсистеми управління, виробничою потужністю здійснюючи матеріальне і моральне стимулювання працівників, від яких залежить планування і використання виробничої потужності, і створює найбільш сприятливі умови для прояву їх здібностей і професійного зростання. При гарній мотивації персонал організації виконує свої обов'язки відповідно до цілей і планів цієї організації.

Процес мотивації передбачає створення для працівників можливості задоволення їх потреб, за умови належного виконання ними своїх обов'язків.

Отже, виробнича потужність – це результат діяльності всіх структурних підрозділів підприємства, тобто вона носить інтегративний характер, що відображає як кількісний, так і якісний аспект. З одного боку – всіх залучених у вироб-

ництво ресурсів, включаючи раціональний розподіл управлінських, трудові і так далі, з іншого боку, вона характеризується і продуктом праці: його обсягом, рівнем витрат і якістю.

Виробнича потужність безпосередньо впливає на конкурентоспроможність продукції і формує конкурентні переваги підприємства.

В умовах ринкової економіки, для якої характерна жорстока конкуренція, товаровиробник повинен постійно стежити за рівнем прогресивності процесу і якості продукції.

Забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності виробництва не може бути досягнуто без вдосконалення діючої технології або розробки нової. Ці вектори визначаються стратегією виробничої потужності та її видом [6, с. 668].

Висновки та пропозиції. Таким чином, управління виробничою потужністю це особлива область менеджменту підприємства. Вона охоплює сукупність організаційно-економічних рішень щодо забезпечення рівня виробничої потужності та її ефективного використання. В ринкових умовах виробнича потужність по своїй суті визначає річний обсяг пропозиції підприємства, що враховує вплив різних чинників.

Список літератури:

1. Атамчук Р.П. Производственная мощность и экономика предприятия. Москва, 1990. 110 с.
2. Орлов О.О. Планирование діяльності промислового підприємства : підручник. Київ, 2002. 336 с.
3. Богацька Н.М., Хачатрян В.В. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка та суспільство*. 2016. Ч. 4. С. 134–138.
4. Петрович І.М. Методи оцінювання використання виробничих потужностей машинобудівних підприємств на засадах системного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 647. С. 171–178.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Київ, 2007. 668 с.

References:

1. Atamanchuk, R.P. (1990). *Proizvodstvennaja moshhnost' i jekonomika predpriyatija* [Production capacity and economy of the enterprise]. Moscow, 110 p.
2. Orlov, O.O. (2002). *Planuvannja dijial'nosti promislovogo pidpriyemstva* [Planning of activity of industrial enterprise]: textbook. Kiev, 336 p.
3. Bohatska, N.M., & Khachatryan, V.V. (2016). *Suchasnyy pidkhid do otsinky sutnosti resursnoho potentsialu pidpriyemstva* [Modern approach to the evaluation of the essence of the resource potential of the enterprise]. *Economy and society*, vol. 4, pp. 134–138.
4. Petrovich, I.M. (2009). *Metodi ocinjuvannja vikoristannja virobnychih potuzhnostej mashinobudivnih pidpriemstv na zasadah sistemnogo pidhodu* [Methods of estimating the utilization of production capacities of machine-building enterprises on the basis of a systematic approach]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 647, pp. 171–178.
5. Savic'ka, G.V. (2007). *Ekonomichnij analiz dijial'nosti pidpriyemstva* [Economic analysis of the enterprise]. Kiev, 668 p.